

Které další nepůvodní druhy se dají najít u pražských potoků? II.

V průběhu léta minulého roku se v rámci projektu Ekocentra Koniklec s podporou grantu Hlavního města Prahy uskutečnilo mapování invazních druhů rostlin podél malých vodních toků v okolí Prahy. Botanici prozkoumali více než 160 říčních kilometrů všech levostranných přítoků Vltavy a jednoho přítoku Berounky v Praze. Mapovalo se od Únětického potoka s ústím u Roztok u Prahy na severu po Radotínský potok ústící v Radotíně na jihu. U každého potoka věnovali pozornost všem přítokům a prošli a prozkoumali také jejich břehy. Při mapování se zaměřovali na zjištění rozšíření jedenácti „nejproblémovějších“ invazních rostlin. Pozornost mapovatelů však upoutaly i jiné nepůvodní, často také invazní, rostliny. Cílem průzkumu nebylo zaznamenat úplně všechny nepůvodní druhy, ale pouze takové, které jsou hojné a třeba nějakým způsobem zajímavé. Některé mohou být například obtížnými plevely, jiné ale problematické být nemusí. **V druhém dílu tohoto příspěvku bych vám chtěla krátce přiblížit další čtyři druhy. Jedná se o čtyři více či méně nápadné byliny z čeledi hvězdicovitých, jejichž výskyt byl zaznamenáván především v údolích Horoměřického, Šáreckého potoka a Radotínského potoka.**

Slunečnice topinambur

Tato slunečnice pochází ze Severní Ameriky a má v oblibě člověkem nebo vodou narušované půdy. V České republice ji považujeme za invazní. Řeka nebo jiný vodní tok jsou pro šíření druhu výborným prostředkem, přesto preferuje sušší a teplejší stanoviště, kde vytváří husté a zapojené porosty. Různé druhy severoamerických slunečnic se nejen u nás, ale v celé Evropě pěstují jako okrasné, přičemž slunečnice topinambur se jako jediná extenzivně pěstuje i jako okopanina. A to na zahradách kvůli jedlým hlízám vhodným díky inulinu pro diabetiky a myslivci volně v krajině pro krmné účely. Šíří se především vegetativně pomocí kořenových hlíz, protože pěstované druhy většinou v našich podmínkách nestíhají vykvést. Existují ale typy, které se prostřednictvím semen šíří. Jedná se o rostliny původně vysázené myslivci, kterým se postupem času vytvořily vřetenovité hlízy a vlivem stresu začaly kvést a tudíž i plodit dřív. Během mapování byla slunečnice topinambur zaznamenána u Horoměřického potoka.

Obr. 1. Rozsáhlý porost slunečnice topinambury u přehrady Olešná na Frýdecko-Míšecku.

Kolotočník ozdobný

Je to ornamentální vcelku hojně pěstovaná bylina, která je původní už v horách a podhůří Východních Karpat (i na východním Slovensku) a Balkánu. Na našem území je však invazní. Šíří se pomocí plodů, nažek, ale i klonálně z oddenků, kdy k tomu jako prostředek může sloužit řeka nebo potok. Roste na výslunných stanovištích, především právě podél vodních toků, na lesních světlinách a kolem opuštěných usedlostí. Častěji se s kolotočníkem setkáme na horách a více se u nás šíří například v Krkonoších. Kontakt s listy může u citlivých osob vyvolat alergickou reakci projevující se zčervenáním pokožky a tvorbou puchýřů. Druh byl viděn na několika místech u Horoměřického potoka.

Obr. 2. Kolotočník ozdobný se honosí velkými žlutými květy. Zde rostl na břehu řeky Morávky, kde byl nejspíše splavený z Beskyd z nějaké zahrádky.

Turanka kanadská

Turanka kanadská pochází, jak již její jméno napovídá, ze Severní Ameriky. V České republice patří k invazním rostlinám a je velmi hojným ruderálním druhem. V současné době je turanka kanadská téměř všudypřítomná. Často roste na vlhkých až vysychavých půdách. Preferuje zejména slunnější místa a celkově se jí více daří v teplejších oblastech. Setkáme se s ní na suchých trávnících, na narušovaných obnažených půdách i narušovaných lesních stanovištích, invaduje polní a štěrkovou vegetaci, sešlapávaná místa i slaniska. Rozšiřuje se výhradně nažkami, kterých může jedna rostlina vyprodukovat až 50 000. Jsou ochmýřené, takže se snadno šíří větrem, ale i vodou. Mapovatelé si jí všimli především u Šáreckého, Radotínského a Lipanského potoka.

Obr. 3. Turanka kanadská je dobře rozpoznatelná podle spousty bílých drobných květů.

Pěťour maloubořný

Druh pochází z And Jižní Ameriky. Je světlomilný a docela citlivý na mráz. V České republice je zařazen mezi invazní druhy. Nejhojněji u nás roste jako součást ruderalní, polní vegetace a sešlapávaných míst. Jedná se o druh na území republiky velice rozšířený. Šíří se dobře s osivem a v zemědělských kulturách je obtížným plevelem. Napomáhá mu v tom specifický způsob šíření nažek, tzv. heterokarpie – rozšiřování různotvarých diaspor jednoho druhu. Jejich větší část tvoří středové klínovité nažky, které se vyvíjejí v trubkovitých oboupohlavných květech a hned po dozrání se vysemeňují a šíří se pomocí větru. Obvodové nažky vznikají v bílých jazykovitých samičích květech, samovolně se nevysemeňují a do půdy se dostávají, až uhyne celá rostlina. Mapovatelé jej během průzkumu zaznamenali například u Šareckého nebo Radotínského potoka.

Obr. 4. Pěťour je plevel, který s oblibou roste na různých ruderalních plochách.

Zdroje

Lhotská M. [ed.] (1987): Ako sa rozmnožujú a rozširujú rastliny. Obzor, Bratislava.

Mlíkovský J. & Stýblo P. [eds] (2006): Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky. Český svaz ochránců přírody, Praha.

Řehořek V. (1997): Pěstované a zplanělé vytrvalé druhy rodu *Helianthus* v Evropě. Preslia 69: 59–70.

Autor textu a fotografií: Mgr. Veronika Kalníková